

IZAZOVI POSTAVLJANJA TUŽBENOG ZAHTJEVA U SLUČAJU POVREDE PRAVA OSOBNOSTI TJELESNOM OZLJEDOM

Zvonimir Matić, mag. iur.*
Prof. dr. sc. Marko Baretić**

UDK: 342.721:616.89(497.5)
342.721:347.513(497.5)
347.426.4-056.26:342.721(497.5)
343.43::342.721
347.121.2:616.89
DOI: 10.3935/zpfz.71.5.02
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: studeni 2021.

Prema odredbi čl. 19. ZOO/05 svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom, a pod pravima osobnosti razumijevaju se pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr. Odredbom čl. 1046. ZOO/05 neimovinska šteta definirana je kao povreda prava osobnosti, a odredbom čl. 1100. ZOO/05 propisano je da će sud, ako težina povrede i okolnosti slučaja to opravdaju, dosuditi novčanu naknadu zbog povrede prava osobnosti, vodeći pri tome računa o dužini i jačini pretrpljenih duševnih i fizičkih boli, straha te svrsi kojoj naknada služi. Iako ZOO/05 uvodi u naš pravni sustav objektivnu koncepciju neimovinske štete u smislu da je pravno priznata neimovinska šteta ona tzv. primarna šteta koja nastaje samom povredom zaštićenog neimovinskog dobra, sudska praksa pokazuje kako su u procjeni postojanja neimovinske štete i nadalje odlučne činjenice koje tvore subjektivni koncept neimovinske štete, tj. takozvana

* Zvonimir Matić, mag. iur., odvjetnik, Jurja Žerjavića 9, 10000 Zagreb; zvonimir@odvjetnik-matic.com;

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7221-9077

** Dr. sc. Marko Baretić, profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; marko.baretic@pravo.hr;

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-8182-0315

sekundarna šteta u vidu jačine i trajanja fizičkih i duševnih boli te straha. Navedeno je potvrđeno zauzetim pravnim shvaćanjem Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 5. ožujka 2020. i 15. lipnja 2020. godine, kojim Vrhovni sud RH daje do znanja da su i nadalje u primjeni Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete VSRH od 29. studenog 2002., koji su doneseni za primjenu subjektivnog koncepta neimovinske štete iz čl. 200. ZOO/91, smatrajući da su podobni i za primjenu odredaba čl. 19., 1046. te čl. 1100. ZOO/05.

Orijentacijski kriteriji za neimovinsku štetu Vrhovnog suda RH tijekom vremena sve su više izloženi kritici u smislu da je promjena koncepta poimanja neimovinske štete trebala i/ili morala dovesti i do suštinske promjene u činjeničnoj i pravnoj osnovi zahtjeva kojim se potražuje naknada neimovinske štete. Osobito se ta problematika potencira u slučajevima kada se pojavi dilema je li štetnom radnjom došlo do povrede većeg broja prava osobnosti ili je uvijek riječ o jednom pravu osobnosti, odnosno u slučajevima kada povredu prava osobnosti nije moguće iskazati kroz odredbu stavka 2. čl. 1100. ZOO/05 zato što se nije manifestirala kao fizička i duševna bol, odnosno strah, pa nije moguće primijeniti Orijentacijske kriterije VSRH. Ovim radom pokušat će se analizirati na koji bi način trebalo odrediti činjeničnu i pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, odnosno kako postaviti tužbeni zahtjev u slučajevima kada jedna štetna radnja izazove veći broj povreda prava osobnosti, odnosno kada je riječ o povredi prava osobnosti koju po svojoj naravi nije moguće procijeniti s pomoću stavka 2. čl. 1100. ZOO-a, odnosno nije moguće primijeniti Orijentacijske kriterije VSRH za neimovinsku štetu.

Ključne riječi: pravo osobnosti, neimovinska šteta, činjenična i pravna osnova, novčana naknada neimovinske štete

1. UVOD

Prema odredbi čl. 19. Zakona o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO/05)¹ svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom, a pod pravima osobnosti razumijevaju se pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr. Odredbom čl. 1046. ZOO/05 neimovinska šteta definirana je kao povreda prava osobnosti, a odredbom čl. 1100. ZOO/05 propisano je da će sud, ako težina povrede i okolnosti slučaja to opravdaju, dosuditi novčanu naknadu zbog povrede prava osobnosti, vodeći pri tome računa o dužini i jačini pretrpljenih duševnih i fizičkih boli, straha te svrsi kojoj naknada služi.

Iako ZOO/05 uvodi u naš pravni sustav objektivnu koncepciju neimovinske štete, u smislu da je pravno priznata neimovinska šteta ona tzv. primarna

¹ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018.

šteta koja nastaje samom povredom zaštićenog neimovinskog dobra, sudska praksa pokazuje kako su u procjeni postojanja neimovinske štete i nadalje odlučne činjenice koje tvore subjektivne elemente neimovinske štete, tj. psihičke/emotivne emanacije povrede prava osobnosti u vidu jačine i trajanja fizičkih i duševnih boli te straha. Navedeno je, među ostalim, potvrđeno pravim shvaćanjem Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VSRH) od 5. ožujka 2020. i 15. lipnja 2020. godine, kojim VSRH daje do znanja da su i nadalje u primjeni Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete VSRH od 29. studenog 2002., koji su prilagođeni subjektivnom konceptu neimovinske štete na kojem su počivala pravila o odgovornosti za neimovinsku (nematerijalnu) štetu iz čl. 200. Zakona o obveznim odnosima iz 1978. godine (dalje u tekstu: ZOO/91).² VSRH, dakle, očito smatra da su ti Orijentacijski kriteriji podobni za primjenu i u kontekstu objektivne koncepcije neimovinske štete, uvedene u naš pravni sustav kroz ZOO/05.

Tijekom vremena Orijentacijski kriteriji sve su više izloženi kritici koja argumentira da je promjena koncepta neimovinske štete trebala i/ili morala dovesti i do suštinske promjene načina na koji se postavlja tužbeni zahtjev usmjeren na popravljavanje te štete.³ Pitanje načina na koji je u novom uređenju neimovinske štete potrebno postaviti tužbeni zahtjev osobito postaje aktualno u slučajevima u kojima je jednom štetnom radnjom došlo do povrede više osobnih dobara, odnosno u slučajevima u kojima se povreda prava osobnosti nije manifestirala ni u kakvoj fizičkoj ili duševnoj boli ili strahu pa nije ni moguće primijeniti Orijentacijske kriterije VSRH-a.

Ovim radom analizirat će se na koji bi način trebalo pristupiti koncipiranju tužbenog zahtjeva u slučajevima kada jedna štetna radnja izazove veći broj povreda prava osobnosti, odnosno kada je riječ o povredi prava osobnosti koju po svojoj naravi nije moguće procijeniti s pomoću stavka 2. čl. 1100. ZOO/05, dakle kada nije moguće primijeniti Orijentacijske kriterije VSRH-a. Pritom

² Zakon o obveznim odnosima, Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, br. 29/1978, 39/1985, 57/1989, Narodne novine, br. 53/1991, 73/1991, 111/1993, 3/1994, 7/1996, 91/1996, 112/1999, 88/2001.

³ Vidi, primjerice, Crnić, I., *Utvrdjivanje iznosa novčane naknade neimovinske štete*, Organizator, Zagreb, 2013., str. 89; Jelušić, D., *Orijentacijski kriteriji za isplatu pravičnih novčanih naknada na osnovi pretrpljene neimovinske štete*, Pravo i porezi, br. 7-8, 2016., str. 68 *et seq.*; Bukovac Puvača, M., *Deset godina nove koncepcije neimovinske štete*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, br. 1, 2015., str. 175; Baretić, M., *Croatia*, European Tort Law Yearbook – European Tort Law 2016, vol. 6, br. 1, 2017., str. 94 – 96.

ćemo se fokusirati na slučajeve u kojima, uz povredu tijela, dođe i do povrede niza drugih osobnih dobara fizičke osobe. U traženju odgovora na postavljena pitanja poslužit ćemo se poredbenopravnom analizom, tražeći moguća rješenja u pojedinim stranim pravnim porecima.

2. IMPOSTACIJA PROBLEMA

Koncipiranje odštetnog zahtjeva ili tužbe za naknadu neimovinske štete zbog povrede tijela predstavlja poseban pravni izazov zbog nekoliko razloga.

Prije svega, tjelesne ozljede vrlo često ne dovode samo do povrede zdravlja već i do povrede drugih neimovinskih prava, primjerice prava na razvoj vlastite osobnosti, ugleda, časti i dostojanstva, privatnosti, prava na izbor vlastita zanimanja, odnosno prava na rad, na obitelj i slično. Sudska praksa pokazuje kako u slučaju povrede tijela oštećenici u pravilu podnose tužbe podobne za primjenu Orijehtacijskih kriterija u tolikoj mjeri da je čak zadržan uobičajen standard isticanja zahtjeva po čl. 200. ZOO/91, tako da se vrlo često i nadalje u historijatu tužbe zasebno ističu novčani zahtjevi za fizičke i duševne boli, strah te naruženost.

Složenost problema (pravilnog) postavljanja zahtjeva za pretrpljenu neimovinsku štetu prouzročenu povredom tijela podcrtava i otvorena rasprava u pravnoj teoriji oko tumačenja postoji li jedno pravo ili više prava osobnosti. S jedne strane, neki autori zastupaju pluralistički koncept, koji promovira ideju o postojanju više prava osobnosti, dok, s druge strane, neki autori zastupaju monistički koncept, koji sugerira kako postoji samo jedno pravo osobnosti, iako postoje različiti aspekti te osobnosti.⁴

Ovi doktrinarni prijepori kao da su se prelili i na zakonsko uređenje. Tako bi iz dikcije čl. 1046. ZOO/05 proizlazilo da taj Zakon prihvaća monistički koncept prava osobnosti jer neimovinsku štetu definira kao povredu, a ne kao povredu prava osobnosti. Istodobno, iz dikcije čl. 19. ZOO/05 proizlazi da taj Zakon prihvaća pluralistički koncept jer govori o "pravima osobnosti".

Ta otvorena konceptijska pitanja nužno se reflektiraju u pravnoj praksi. Nedostatak jasnoće ili jednoznačnosti u pristupu ovom pitanju otežava, nai-

---

⁴ Tako, primjerice, Palandt govori o jednom, jedinstvenom i sveobuhvatnom pravu osobnosti (vidi Palandt, O. (gl. red.), *Bürgerliches Gesetzbuch*, 62. Auflage, C. H. Beck, München, 2003., str. 1251), dok Klarić i Vedriš te Gorenc u našem pravu govore o pluralitetu prava osobnosti (vidi Klarić, P.; Vedriš, M., *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 105; Gorenc, V., u: Gorenc, V. et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 52).

me, položaj oštećenika pri postavljanju odštetnog zahtjeva; postavlja se naime pitanje, treba li – u situacijama u kojima je jednom štetnom radnjom došlo do povrede više aspekata osobnosti oštećenika – postaviti jedan odštetni zahtjev, kojim bi se utužila cjelokupna šteta prouzročena na cjelokupnoj osobnosti oštećenika, razumijevajući pravo osobnosti po monističkoj koncepciji, ili više odštetnih zahtjeva, kojima bi se posebno utužilo štetu prouzročenu povredom svakog pojedinog aspekta oštećenikove osobnosti, prihvaćajući na taj način pluralistički koncept prava osobnosti.

Opisanu problematiku možda je najlakše dočarati kroz jedan praktičan primjer, npr. povrede tijela radnika na radnom mjestu. Pretpostavimo da uslijed ozljede na radu kod oštećenika dođe do povrede tijela u vidu djelomične amputacije desne šake koja je rezultirala funkcionalnim poremećajima desnog ekstremiteta, anksioznošću, depresijom, PTSP-om, promjenom ličnosti i socijalnom disfunkcionalnošću, uslijed čega nastupi gubitak radnog mjesta zbog nesposobnosti za rad u struci za koju se oštećenik školovao. Ako bi se na opisano činjenično stanje primijenio pluralistički koncept prava osobnosti, došli bismo do zaključka da je oštećeniku jednom radnjom povrijeđeno nekoliko prava osobnosti: primjerice, pravo na zdravlje, zajamčeno čl. 16. Ustava Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Ustav)⁵, pravo na razvoj vlastite osobnosti, zajamčeno čl. 22. Ustava, pravo slobodnog biranja životnog poziva i zaposlenja, zajamčeno čl. 54. Ustava. Ako bismo pak pošli od monističke koncepcije neimovinske štete, trebalo bi zaključiti da je oštećeniku povrijeđeno jedinstveno pravo osobnosti s time da se ta povreda reflektirala na različitim sferama te osobnosti. U tom smislu postavlja se pitanje bi li u takvom slučaju bilo pravilno postaviti tri tužbena zahtjeva s osnova pretrpljene neimovinske štete – za povredu zdravlja, za povredu prava na razvoj vlastite osobnosti i povredu prava na izbor poziva i zanimanja – ili bi trebalo utužiti jedinstveni iznos pravične novčane naknade koji bi reflektirao povredu cjelokupne osobnosti oštećenika.

To je pitanje nadalje usloženo činjenicom da se pri dosuđivanju pravične novčane naknade neimovinske štete naši sudovi dominantno oslanjaju na odredbu stavka 2. čl. 1100. ZOO/05, koja propisuje da visina naknade neimovinske štete ovisi o jačini i trajanju duševnih boli, straha i fizičkih boli. Vrlo će rijetko naši sudovi odlučiti da je visina determinirana svrhom naknade, težinom povrede prava osobnosti te okolnostima slučaja, a ako su ti parametri i uzeti u obzir, ostaje nejasno na koji način i u kojem omjeru su oni utjecali na visinu naknade neimovinske štete.

⁵ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.

U nekim su slučajevima, doduše, sudovi odmjeravali visinu pravične novčane naknade isključivo na temelju težine povrede i okolnosti slučaja, tj. isključivo po stavku 1. čl. 1100. ZOO/05, ne vodeći, dakle, računa o tjelesnim i duševnim emanacijama povrede prava osobnosti koje bi, sukladno stavku 2. članka 1100. ZOO/05, mogle utjecati na visinu pravične novčane naknade. Tako je, primjerice, oštećeniku koji zbog stanja vigilne kome nema svijest o fizičkoj i duševnoj patnji kao ni svijest o sebi kao ljudskom biću, bolovima i patnji, ni o razmjerima štete koju trpi, sud odredio visinu pravične novčane naknade isključivo na temelju težine povrede i konkretnih okolnosti slučaja te mu je dosudio naknadu u iznosu od 1.520.000,00 kuna.⁶ Međutim, riječ je o iznimnim i rijetkim slučajevima te u pravilu sud u slučaju povrede tijela određuje visinu na temelju subjektivno proživljenih fizičkih i duševnih bolova te straha.⁷

Može se, stoga, postaviti pitanje utječu li st. 2. čl. 1100. ZOO/05 i Orijen-tacijski kriteriji negativno na razvoj objektivnog koncepta neimovinske štete u sudskoj praksi te bi li, na temelju objektivnog koncepta neimovinske štete, trebalo razviti neke nove kriterije kojima bi se određivala težina povrede prava osobnosti, poglavito u situacijama u kojima je jednom štetnom radnjom došlo do povrede više prava osobnosti, odnosno više aspekata prava osobnosti.

Konačno, postavlja se pitanje kako (kojim kriterijima) ocijeniti te kojim dokazima potkrijepiti postojanje te visinu štete prouzročene povredom tijela. U situacijama poput gore opisane, domaća sudska praksa smatra štetu prouzročenu povredom tijela dokazanom ako je na tu okolnost provedeno medicinsko vještačenje, rukovodeći se pritom stavom da je – kada je u pitanju povreda tijela – procjenu pretrpljene štete potrebno prepustiti stručnim osobama, vještacima⁸, sve u smislu odredbe čl. 250. Zakona o parničnom postupku (dalje u tekstu: ZPP).⁹ Također, u takvim se situacijama sudska praksa rukovodi Orijen-tacijskim kriterijima, koji za odmjeravanje visine naknade zahtijevaju numeričko označavanje duševnih boli prouzročenih smanjenjem životnih aktivnosti, dužine i jačine pretrpljenog straha, fizičkih boli te stupnja naruženosti.

Taj dominantni stav naše sudske prakse da se u slučaju tjelesne povrede pravična novčana naknada dosuđuje uglavnom na temelju procjene stupnja sma-

⁶ VSRH, Rev 993/2013-2 od 5. veljače 2019. godine.

⁷ Vidi, primjerice, VSRH, Rev 724/2013-2 od 30. travnja 2019. godine.

⁸ Vidi, primjerice, VSRH, Rev 3111/2016-2 od 25. kolovoza 2020. godine, VSRH Rev 2084/2016-3 od 30. lipnja 2020. godine.

⁹ Zakon o parničnom postupku, Službeni list SFRJ, br. 4/1977, 36/1977, 6/1980, 36/1980, 43/1982, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine, br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019.

njenja životne aktivnosti mogla bi dovesti u pitanje ostvarenje načela potpune naknade, sadržanog u odredbi čl. 1085. ZOO/05. Primjerice, kako postotkom smanjenja životne aktivnosti procijeniti štetu u vidu nemogućnosti obavljanja poslova u zanimanju za koje se oštećeni školovao, odnosno kako procijeniti postotkom socijalnu disfunkcionalnost i pad kvalitete života?

Tablice za procjenu postotka smanjenja životnih aktivnosti, koje su u prvom redu namijenjene medicinskim vještacima koji provode vještačenja u sudskim postupcima naknade neimovinske štete, teže uniformiranom procjenjivanju smanjenja životnih aktivnosti, sve s ciljem ujednačavanja ocjenjivanja istih ili sličnih posljedica povrede tijela, kako bi se neimovinsku štetu učinilo u većoj mjeri predvidljivom za procjenu opsega i visine štete.¹⁰ No, beziznimno, nekritičko slijeđenje tih kriterija može dovesti do odstupanja od zahtjeva za individualizacijom neimovinske štete, na koji upućuje i ZOO/05 kada propisuje da je prilikom odlučivanja o tome treba li dosuditi pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete potrebno voditi računa o svim okolnostima konkretnog slučaja.¹¹ Osim toga, potrebno je naglasiti kako se i sami vještaci jasno određuju kako postotak smanjenja životnih aktivnosti predstavlja samo jedan od elemenata za prosudbu neimovinske štete.¹² U tom smislu opravdano se može postaviti pitanje jesu li te tablice uopće kompatibilne postojećim zakonskim pravilima o naknadi neimovinske štete. S jedne strane, kada govori o pravima osobnosti vezanima uz biološku bit čovjeka, ZOO govori o tjelesnom i duševnom zdravlju, a ne o smanjenju životnih aktivnosti. Može li se, dakle, smanjenje životne aktivnosti poistovjetiti s povredom tjelesnog i duševnog zdravlja? Nadalje, je li koncept "smanjenja životne aktivnosti" pogodan da se njime "izmjere" sve daljnje moguće posljedice povrede tijela poput, primjerice, već spomenutih povreda prava na razvoj vlastite osobnosti, odnosno prava slobodnog biranja životnog poziva i zaposlenja.

Osim navedenih materijalno-pravnih dilema, postavljanje tužbenog zahtjeva za naknadu neimovinske štete prouzročene povredom tijela može, nadalje, biti dodatno usloženo zbog primjene nekih procesno-pravnih pravila. Naime, ponekad će težinu povrede osobnosti oštećenika biti moguće utvrditi tek naknadno,

¹⁰ Zečević, D.; Škavić, J.; Strinović, D., *Vještačenje u parničnom postupku*, u: Zečević, D.; Škavić, J. (ur.), *Osnove sudske medicine za pravnike*, Barbat, Zagreb, 1996.; Goreta, M., *Psijhijatrijska vještačenja povrede duševnog integriteta kao oblika neimovinske štete*, Narodne novine, Zagreb, 2008.; Bradić, V.; Iveković, R.; Šebečić, B.; Vukić, M., *Orijentacijske medicinske tablice za procjenu smanjenja životnih aktivnosti*, Zajednička stvarnost, Zagreb, 2013.

¹¹ Vidi čl. 1100. st. 1. ZOO/05.

¹² Bradić *et al.*, *op. cit.* u bilj. 10, str. 9.

vještačenjem ili analizom dokaza kojima raspolaže tuženik, a koji u trenutku sastavljanja tužbe oštećeniku nisu bili dostupni. U tom smislu čini se da neka postupovna pravila, ili barem trenutačno dominantno tumačenje tih pravila od strane sudske prakse, u značajnoj mjeri otežavaju položaj oštećenika i u krajnjoj liniji osujećuju mogućnost njihove adekvatne zaštite.

Tako, na primjer, postojeća pravila ZPP-a u znatnoj mjeri ograničavaju mogućnost preinačenja tužbenog zahtjeva, a u novije vrijeme smanjenje tužbenog zahtjeva također više nije moguće poduzeti bez pristanka tuženika. Tako je, primjerice, VSRH 15. lipnja 2018. godine zauzeo pravno shvaćanje da se preinaka tužbe povećanjem tužbenog zahtjeva nakon zaključenja prethodnog postupka, zbog toga što su provedenim vještačenjem utvrđene nove činjenice o kojima ovisi visina tužbenog zahtjeva, ne može tražiti ni kao iznimka prema članku 299. stavku 2. ZPP-a.¹³ Nadalje, prema pravnom shvaćanju VSRH-a, zauzetom 26. travnja 2021. godine, smanjenje tužbenog zahtjeva (iako nije preinaka tužbe) djelomično je povlačenje tužbe iz članka 193. ZPP-a za koje je, ako je do toga došlo nakon što se tuženik upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, (uvijek) potreban pristanak tuženika. Dapače, čini se da ova pravna shvaćanja VSRH-a na neki način derogiraju odredbu čl. 154. ZPP-a jer za svako smanjenje tužbenog zahtjeva tuženik će imati pravo na trošak postupka, neovisno o tome je li uspio u sporu ili nije.¹⁴

Ova pravna shvaćanja, iako nesumnjivo imaju za cilj promovirati procesnu disciplinu, mogu dovesti oštećenika u vrlo nepovoljan procesni položaj, čak i u onim situacijama u kojima je on poduzeo sve što je razumno mogao u pojedinim stadijima postupka. Neimovinsku štetu, naime, nije moguće izmjeriti i kvantificirati dostupnim mjernim metodama. Riječ je o šteti koja ne dovodi do umanjenja imovine oštećenika, odnosno nema tržišnu vrijednost ili parametar po kojem bi ju se moglo precizno kvantificirati. U tom smislu ponekad će adekvatna kvantifikacija neimovinske štete biti moguća tek u uznapređevaloj fazi postupka, nakon što budu izvedeni određeni dokazi, odnosno nakon što budu prezentirane sve činjenice kojima raspolažu obje stranke. Navedena pravna shvaćanja pak ili onemogućuju oštećenika da naknadno poveća svoj tužbeni zahtjev ili čini naknadno smanjenje zahtjeva ovisnim o volji suprotne strane te bi ih, u svrhu omogućavanja oštećenika da se adekvatno zaštite od povrede njihove osobnosti, u budućnosti možda bilo dobro preispitati.

Kako u našoj pravnoj književnosti nismo pronašli odgovor na ovdje otvorena pitanja, odlučili smo se za poredbenopravnu analizu te smo, u potrazi za

---

¹³ Pravno shvaćanje VSRH, broj: Su IV-148/2018.

¹⁴ Pravno shvaćanje VSRH, broj: Su-IV-16/2021-8.

odgovorima na ovdje otvorena pitanja, posegnuli za potencijalnim rješenjima iz njemačkog i engleskog odštetnog prava.

3. PRAVNO UREĐENJE NEIMOVINSKE ŠTETE U NJEMAČKOJ

Njemački *Bürgerliches Gesetzbuch* (dalje u tekstu: BGB) ne sadržava definiciju neimovinske štete, a odredbama § 253. BGB-a propisano je da se novčana naknada može potraživati za svaku štetu koja nije imovinska samo u slučajevima u kojima je to dopušteno zakonom.¹⁵ BGB, dakle, priznaje pravo na novčanu naknadu za neimovinsku štetu samo u onim slučajevima kada je to dopušteno zakonom.

Narav i svrha novčane naknade za neimovinsku štetu u njemačkom odštetnom pravu ima središnju ulogu prilikom dosude naknade neimovinske štete.¹⁶ Funkcija novčane naknade za neimovinsku štetu ovisi o naravi povrijeđenog dobra te, ovisno o tome što je i kako povrijeđeno, naknada će imati kompenzacijsku, satisfakcijsku i/ili preventivnu funkciju. U slučajevima povrede tijela, zdravlja ili tjelesnog integriteta, novčana naknada primarno ima kompenzacijsku funkciju. Ona bi kod oštećenog trebala stvoriti osjećaj lakšeg podnošenja posljedica nastale neimovinske štete, tako da tzv. bolnina (*Schmerzensgeld*) treba omogućiti lakši život nakon počinjene povrede, odnosno lakše nošenje žrtve s posljedicama povrede. Prema njemačkom Saveznom vrhovnom sudu (*Der Bundesgerichtshof*, dalje u tekstu: BGH), naknada treba kompenzirati gubitak dotadašnjeg načina života i radosti življenja kod oštećene osobe te joj omogućiti neke druge sadržaje u životu.¹⁷ Pri tome nije odlučno osjeća li oštećenik patnju ili ne, tako da pravo na novčanu naknadu neimovinske štete načelno imaju i osobe koje se nalaze u stanju u kojem i nemaju osjećaj stvarnosti.¹⁸ BGH je zauzeo shvaćanje da tzv. bolnina (*Schmerzensgeld*) osim kompenzacijske, u određenim slučajevima treba pomoći u stvaranju osjećaja satisfakcije kod oštećenog (tzv.

---

¹⁵ BGB, § 253 Immaterieller Schaden:

(1) Wegen eines Schadens, der nicht Vermögensschaden ist, kann Entschädigung in Geld nur in den durch das Gesetz bestimmten Fällen gefordert werden.

(2) Ist wegen einer Verletzung des Körpers, der Gesundheit, der Freiheit oder der sexuellen Selbstbestimmung Schadensersatz zu leisten, kann auch wegen des Schadens, der nicht Vermögensschaden ist, eine billige Entschädigung in Geld gefordert werden.

¹⁶ Markesinis, B. S.; Unberath H., *The German Law of Torts: A Comparative Treatise*, Hart Publishing, Portland, 2002., str. 920.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

Genugtuungsfunktion), s time da se funkciju satisfakcije treba smatrati tek dodatkom kompenzacijskoj funkciji jer njemačko odštetno pravo ne funkcionira na osnovama civilnog kažnjavanja počinitelja štete, već na načelu potpune naknade (*Totalreparation*) iz § 249. BGB-a.¹⁹ BGH, nadalje, smatra da je satisfakcijska funkcija (*Genugtuungsfunktion*) nužni dodatak u slučajevima kada kompenzacijska funkcija ne može biti ostvarena novčanom naknadom, primjerice, kada novčana naknada ne može ostvariti efekt kompenzacije jer oštećena osoba uživa u velikom privatnom bogatstvu i dodatni novac neće ostvariti nikakav pozitivan učinak u smislu ponovnog uspostavljanja povredom narušene kvalitete njegova života.²⁰ Pružanje osjećaja satisfakcije kod oštećene osobe sud će u pravilu pokušati ostvariti u onim slučajevima u kojima je šteta počinjena namjerno ili uslijed grube nepažnje, iako provedbom reforme odštetnog prava 2002. godine pitanje stupnja krivnje ima sve manji utjecaj na odštetno pravo.²¹

Prema pravnom shvaćanju BGH-a naknada neimovinske štete, osim kompenzacijskog i satisfakcijskog, ponekad mora imati snažan preventivni učinak kako bi se u budućnosti određene vrste povreda događale u što manjem broju. Odstupanje od kompenzacijske funkcije naknade neimovinske štete u korist preventivnog učinka određen broj pravnika tumači kao oblik kaznene odštetne odgovornosti te smatraju da u Njemačkoj nema mjesta uvođenju takve vrste odštete jer je odredbom čl. 103. Ustava Savezne Republike Njemačke kažnjavanje dopušteno samo ako je kazna zakonom točno predviđena i opisana, što zasigurno nije slučaj kod određivanja kaznene odštetne naknade.²² Argumenti protivnika takvog shvaćanja ističu da postoji jasna granica između kaznene i preventivne funkcije jer, iako obje funkcije žele utjecati na štetnika i javnost da ne ponavljaju štetne radnje, temeljna je razlika da visina naknade s preventivnim učinkom ovisi s okolnostima konkretnog slučaja, dok kod kaznene odštete naknada treba ponajprije kazniti štetnika.²³

Naknade neimovinske štete uslijed povrede prava osobnosti, dakle, treba jamčiti kompenzaciju, satisfakciju, a ponekad i prevenciju, i to određene na pravedan način (*billiges Ermessen*), a takva će naknada, među ostalim, ovisiti o jačini i trajanju tjelesnih bolova, o proživljenoj mentalnoj patnji za sve dane u

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 300.

²² Koziol, H.; Wilcox, V., *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*, Springer Verlag, Beč, 2009., str. 76.

²³ Magnus, U., *Damages for Non-Pecuniary Loss in German Contract and Tort Law*, The Chinese Journal of Comparative Law, vol. 3, br. 2, 2015., str. 300.

kojoj se javlja ili će se javljati u budućnosti, kako bi se žrtvi ublažila tjeskoba zbog gubitka određenog užitka ili razonode ili zadovoljstva, pa će tako, primjerice, nogometašu koji je izgubio noge ili pijanistu koji je izgubio prste sud odrediti dodatnu naknadu za te vrlo osobne gubitke.²⁴ Duševne patnje nastale unakaženjem također će biti naknađene, kao i patnje zbog gubitka bračne zajednice radi unakaženosti te patnje izazvane spoznajom o procijenjenom skraćenu života uslijed povrede zdravlja.²⁵

Kada je u pitanju procjenjivanje opsega neimovinske štete, Veliki senat u građanskim pitanjima BGH-a izrijekom navodi elemente koje treba uzeti u obzir prilikom procjene bolnine pa je kao prvo naveden *die Höhe und das Maß der Lebensbeeinträchtigung* ili, u slobodnom prijevodu, težina i trajanje povrede i s tim povezane posljedice.²⁶

Visina naknade, odnosno svrha naknade oštećeniku može biti vođena težinom štetne radnje štetnika, ali rijetko, tek u slučajevima kada je štetnik bio krajnje nemaran. U tom smislu može se spomenuti slučajeve u kojima su sudovi dosuđivali i dvostruko višu naknadu štete od do tada uobičajene, obrazlažući takav stav načinom postupanja štetnika i željom da ga se ubuduće odvrti od takva ponašanja.²⁷

Ponekad će i imovinsko stanje stranaka utjecati na visinu naknade, primjerice, u slučajevima u kojima je štetnik izrazito dobrog imovnog stanja pa sud visinom naknade ima cilj opteretiti njegovu imovinsku poziciju tako da to opterećenje bude osjetno primjetno za štetnika. Dapače, čak i činjenica da je štetnik osiguran može utjecati na visinu naknade.²⁸

Iako sudovi vode računa o ujednačenoj visini naknade u sličnim predmetima, BGH je u brojnim odlukama zauzeo shvaćanje kako je naknada individualizirana jer ovisi o konkretnim okolnostima slučaja koje sud uzima u obzir prilikom odmjerenja njezine visine.^{29,30} Tako je, primjerice, BGH potvrdio da nije protivno Ustavu dosuditi roditeljima koji su izgubili kćer iznos od 110.000 DEM, bez obzira na to što je npr. Caroline od Monaka protiv nakladnika ostvarila

---

²⁴ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 921.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 919.

²⁷ U konkretnom slučaju bila je riječ o osiguratelju koji je izložio oštećenika dugotrajnom sudskom postupku naknade štete. Vidi Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 920.

²⁸ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 919.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 923.

naknadu od čak 180.000 DEM zbog povrede ugleda, časti i dostojanstva uslijed objavljenog izmišljenog intervjua. Naime, kao što je to objasnio BGH, u slučaju izostanka tako visoke naknade za slične povrede dostojanstva može se očekivati da će se takve povrede sve češće događati, stoga je za sud glavni cilj procijeniti takvu naknadu koja u tom slučaju odgovara visini očekivane materijalne dobiti, sve kako bi se druge odvratio od takvog ponašanja.³¹

Daljnem ujednačavanju sudske prakse doprinio je tehnološki napredak koji je omogućio prikupljanje većeg broja sudskih odluka o visini tzv. bolnine, koje su zatim organizirane u određene tablice s novčanim iznosima za iste ili slične povrede, tzv. *Schmerzensgeldtabelle*, koje objavljuju razne organizacije, primjerice *Beck'sche Schmerzensgeldtabelle*³², sa svojih 2700 prikupljenih sudskih predmeta, koje se kontinuirano ažuriraju na godišnjoj razini, odnosno, može se reći da prethodne presude sudova u sličnim predmetima naknade neimovinske štete predstavljaju relevantni vodič sucima pri donošenju odluka u predmetima u kojima tek trebaju donijeti odluku.³³

Tako se, primjerice, naknada za ozljede organa glave može kretati od minimalnih iznosa od 100,00 EUR pa do 500.000,00 EUR plus 500,00 EUR mjesečne rente do kraja života za teška oštećenja mozga novorođenog djeteta, a sve ovisno o tome o kojim je posljedicama ozljede glave riječ. Na temelju tih tablica moguće je provjeriti uobičajene naknade za neke druge tjelesne povrede, npr. povrede ruku, nogu itd. Pritom te su tablice objavljene, a time i lako dostupne svakome.³⁴ One nemaju obvezujući karakter, ali su koristan vodič za oštećene koji uvidom u njih mogu barem okvirno znati kakav iznos mogu očekivati. Također, prilikom odmjeravanja visine naknade sud će uzeti u obzir i inflatorna kretanja u predmetima koji traju više godina pred sudom.³⁵ Kada je u pitanju procjena povrede osobnih prava, sudovi su zauzeli shvaćanje da se naknada dosuđuje samo za teške i ozbiljne povrede, a visina naknade, kao što to pokazuje spomenuti slučaj Caroline od Monaka, može ovisiti i o visini koristi koju je štetnik stekao počinjenjem štetne radnje.³⁶

³¹ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 924.

³² Dostupno na: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2FIMMDAT_18%2Fcont%2FIMMDAT.htm&anchor=Y-400-W-IMMDAT&opustitle=SCHMERZENSGELD (10. studenog 2021.)

³³ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 919.

³⁴ Vidi: <https://www.rechtsanwalt-lattorf.de/schmerzensgeldtabelle-kopf/> (1. siječnja 2021.).

³⁵ Magnus, *op. cit.* u bilj. 23, str. 306.

³⁶ *Ibid.*

Petar Klarić u komentarima uz odredbu § 847. BGB-a nalazi pobrojavanje oblika neimovinske štete za koje su sudovi u Njemačkoj dosudili novčanu naknadu, pa navodi: "... fizički i duševni bolovi, potištenost, jad, povreda životne radosti i uživanja u životu, ograničenja mogućnosti kretanja i razvijanja, naruženost, gubitak potencije, strah od psa poslije ugriza psa, psihičke smetnje, duševna potresenost nakon transfuzije luetičke krvi, povredom uvjetovane promjene bića (sklonost kriminalu kao posljedica oštećenja mozga), gubitak svojom voljom izabranog načina života, neraspoloženje zbog nužnosti promjene zanimanja, gubitak osjeta okusa i mirisa, smanjeni izgledi na udaju, nemogućnost bavljenja lovom ili drugom hobby-aktivnošću u slobodno vrijeme, psihička opterećenja zbog mučnih i drugih rasprava sa štetnikom u svezi s naknadom štete, uvredljivih izlaganja štetnika u postupku pred sudom."³⁷

Pravo na naknadu neimovinske štete imaju samo osobe prema kojima je izravno bila usmjerena štetna radnja, a prema odredbama § 844. BGB-a posredno oštećene osobe mogle su postaviti zahtjev za neimovinsku štetu zbog emocionalne patnje izazvane smrću osobe koju su uzdržavali ili bi je bile obvezne uzdržavati samo u onim slučajevima kada je smrt izazvala narušenje psihičkog zdravlja, *Schockshäden*.³⁸ Dakle, prema toj odredbi, posredno oštećena osoba morala je dokazati postojanje bliskog odnosa s umrlim, s time da se za bračnog partnera i članove obitelji takva bliskost presumira, te da je zadobila psihičku traumu koja je izazvala oštećenje zdravlja.³⁹ Nakon što je Njemačku 2015. go-

---

³⁷ Klarić, P., *Odštetno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1996., str. 242.

³⁸ BGB, § 844 Ersatzansprüche Dritter bei Tötung:

(1) Im Falle der Tötung hat der Ersatzpflichtige die Kosten der Beerdigung demjenigen zu ersetzen, welchem die Verpflichtung obliegt, diese Kosten zu tragen. (2) Stand der Getötete zur Zeit der Verletzung zu einem Dritten in einem Verhältnis, vermöge dessen er diesem gegenüber kraft Gesetzes unterhaltspflichtig war oder unterhaltspflichtig werden konnte, und ist dem Dritten infolge der Tötung das Recht auf den Unterhalt entzogen, so hat der Ersatzpflichtige dem Dritten durch Entrichtung einer Geldrente insoweit Schadensersatz zu leisten, als der Getötete während der mutmaßlichen Dauer seines Lebens zur Gewährung des Unterhalts verpflichtet gewesen sein würde; die Vorschriften des § 843 Abs. 2 bis 4 finden entsprechende Anwendung. Die Ersatzpflicht tritt auch dann ein, wenn der Dritte zur Zeit der Verletzung gezeugt, aber noch nicht geboren war. (3) Der Ersatzpflichtige hat dem Hinterbliebenen, der zur Zeit der Verletzung zu dem Getöteten in einem besonderen persönlichen Näheverhältnis stand, für das dem Hinterbliebenen zugefügte seelische Leid eine angemessene Entschädigung in Geld zu leisten. Ein besonderes persönliches Näheverhältnis wird vermutet, wenn der Hinterbliebene der Ehegatte, der Lebenspartner, ein Elternteil oder ein Kind des Getöteten war.

³⁹ Wurmnest, W.; Gömann, M., *Germany*, European Tort Law Yearbook – European Tort Law 2017, vol. 7, br. 1, 2018., str. 208.

dine zadesila tragedija namjernog rušenja aviona *Germanwingsa*, let broj 9525, te nakon sudara putničkih vlakova u Bavarskoj, u kojim su događajima stradale stotine ljudi, u pravnim krugovima počela je javna rasprava o uvođenju prava na naknadu neimovinske štete zbog smrti bliske osobe, koja je 2017. godine rezultirala donošenjem Zakona o novčanoj naknadi neizravnim žrtvama za bolove i patnju, *Gesetz zur Einführung eines Anspruchs auf Hinterbliebenengeld*.⁴⁰ Tim Zakonom više se taksativno ne navodi tko može potraživati naknadu za ovu štetu, već se zahtijeva postojanje bliskog osobnog odnosa između podnositelja zahtjeva i umrle osobe, *besonderes persönliches Näheverhältnis*, što znači da tu štetu mogu potraživati i bliski prijatelji, rođaci, odnosno bilo koja osoba koja je u trenutku smrti bila s preminulom osobom u bliskom, posebnom, međuljudskom odnosu.⁴¹ Proširenje kruga osoba obrazlaže se prihvaćanjem stanja suvremenog života u kojem postoje snažni emocionalni različiti odnosi između osoba u kojima smrt može izazvati bolove i patnju iste snage kao što nastaju kod bračnih partnera ili članova obitelji.⁴² Tako sada oštećene osobe ne moraju više dokazivati psihičku traumu i oštećenje zdravlja, već samo moraju dokazati da trpe tugu i patnju jer su izgubile osobu s kojom su bile u bliskom međuljudskom odnosu.

4. PRAVNO UREĐENJE NEIMOVINSKE ŠTETE U ENGLESKOJ

Kada je u pitanju povreda tijela, englesko odštetno pravo, kao i mnoga druga nacionalna prava, priznaje pravo na naknadu neimovinske štete koja se sastoji od bolova i patnje (*pain and suffering*) te gubitka osjećaja ugone (*loss of amenity*), s time da se oštećeniku dosuđuje jedinstvena naknada.⁴³ Svrha je te naknade stvoriti kod oštećenika osjećaj kompenzacije, a važno je reći kako kod povrede tijela i zdravlja nije moguće dosuditi kaznenu odštetu, bilo u obliku *punitive damages* ili pak *exemplary damages*, bez obzira kako grubom nepažnjom postupao štetnik u štetnom događaju.⁴⁴ Iz navedenog se može zaključiti kako englesko odštetno pravo poznaje veći broj oblika naknade neimovinske štete, a podjela je determinirana svrhom koja se njome želi postići.

Opća odšteta, tzv. *general damages*, predstavlja iznos naknade oštećenom za pretrpljene bolove, patnju i gubitak ugone o kojoj odlučuje sud na temelju provedenih dokaza, s time da tužitelj ima obvezu dokazati točan slijed događaja, u

⁴⁰ Bundesgesetzblatt, BGBl, I 2421, 21. srpnja 2017.

⁴¹ Wurmnest; Gömann, *op. cit.* u bilj. 39, str. 209.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 46.

⁴⁴ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 45.

čemu se sastoji gubitak ugone te jačinu i trajanje bolova i patnje.⁴⁵ Dok bolove i patnju nije potrebno posebno elaborirati, izraz gubitak ugone, *loss of amenity*, predstavlja onu neimovinsku štetu koja se ogleda u propuštanju očekivanog života, kao gubitak mogućnosti vođenja potpunog i normalnog života, odnosno postojanje niza uskraćenosti pa čak i sitnih smetnji koje je potrebno tolerirati, izazvano zdravstvenim stanjem uslijed ozljeđivanja.⁴⁶ Naknada je jedinstvena, a svrha je kompenzirati stanje novčanom svotom.

Kompenzaciju je moguće postići ako se šteta pravilno utvrdi pa se u postupcima naknade štete precizno razmatraju sve osobne okolnosti oštećenika koje utječu na visinu naknade kao što su godine života oštećenika, njegov ili njezin životni stil, osobne nade i očekivanja, invaliditet koji je postojao prije nesreće.⁴⁷ Ako ozljeđivanje izazove neke specifične posljedice, npr. oštećenik se više ne može baviti sportom na način kako je to činio prije nesreće, ili igrati se s malodobnim djetetom na način kako je to činio prije nesreće, odnosno ako posljedice onemogućavaju obavljanje onih aktivnosti koje su mu pružale osjećaj zadovoljstva, tada se i takva šteta mora kompenzirati. Tako se priznaje naknada zbog gubitka ili oštećenja seksualnog života, zbog umanjene ženidbene perspektive (*diminution of marriage prospects*), zbog uništenih godišnjih odmora i izleta, zbog nemogućnosti igranja sa svojom djecom itd.⁴⁸

U predmetu *Lim Poh Choo v. Camden and Islington Area Health Authority* lord Scarman ističe kako se u sudskoj praksi luči jasna razlika između naknade štete za bolove i patnju te naknade za gubitak ugone jer prvotna naknada ovisi o oštećenikovoj svijesti o patnji te kapacitetu trpljenja bolova, dok potonja naknada ovisi o činjenici stvarnog esencijalnog gubitka, bez obzira na to ima li oštećeni svijest o tom gubitku ili nema.⁴⁹ Za određivanje naknade ne postoji matematička formula, no postoje okolnosti o kojima sud po redovitom tijeku stvari vodi računa kada je u pitanju naknada štete uslijed pretrpljenih fizičkih i/ili psihičkih ozljeđa, odnosno šokova, a osobito kada se provedu dokazi na okolnosti nastanka štetnog događaja i njegovih posljedica, jačine i trajanja bolova i patnje, dužine i prirode liječenja, opisa najozbiljnije ozljeđe te svih fizičkih i/ili psihičkih ozljeđa, invaliditeta koji je zaostao nakon zadobivenih ozljeđa te hoće li oštećeni moći voditi normalan život kao što ga je vodio prije štetnog događaja, odnosno hoće li u budućnosti zadobiveni invaliditet onemogućiti

---

⁴⁵ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 46.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 47.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 48.

oštećenika u vođenju normalnog života.⁵⁰ Naknada neimovinske štete isplaćuje se u jedinstvenom iznosu, dok je isplata u vidu mjesečne rente dopuštena samo u slučaju postojanja dogovora stranaka o takvoj isplati štete.⁵¹

Svim navedenim oblicima naknade neimovinske štete popravljaju se već pretrpljene štete. No, englesko pravo dopušta mogućnost naknade i buduće štete. *Provisional damages* predstavlja novčanu naknadu neimovinske štete koja će nastati u budućnosti, dakle koja još nije nastala, ali je sud utvrdio postojanje dovoljne izvjesnosti da oštećenog u budućnosti očekuje ozbiljno pogoršanje bolesti ili zdravstvenog stanja izazvanog štetnim događajem, slijedom čega dosuđuje naknadu za štetu koja još nije nastala, ali u visini koja ne kompenzira takvu štetu u slučaju njezina nastupa. Stoga, sud će u takvim slučajevima uputiti oštećenog da u slučaju nastupa takvih okolnosti podnese novu tužbu kojom će zahtijevati potpunu naknadu za tako novonastalu štetu, a vodeći se načelom potpune naknade štete, definiranim u paragrafu 6. *Administration of Justice Act* iz 1982. godine.⁵²

Specifičan vid naknade neimovinske štete predstavlja tzv. *loss of marriage prospects damages*, vid novčane naknade neimovinske štete u slučajevima kada fizičke ili psihičke ozljede negativno utječu na mogućnosti pojedinca za uspostavu međuljudskih odnosa pa tako i bračne zajednice, s time da se naknada ne temelji na procjeni smanjenja mogućnosti, već na temelju gubitka zadovoljstva (*loss of amenity*) pa ju je stoga potrebno razlikovati od naknade neimovinske štete za bolove i patnju zbog ozljede seksualnih i/ili reproduksijskih organa, primjerice u slučaju unakaženja djevojčice.⁵³

Damages for mental distress ili *aggravated damages*, kako se nekada nazivao taj tip naknade, kompenzira psihičku traumu (*mental distress*) izazvanu načinom počinjenja radnje ili motivom koji je imao počinitelj radnje, primjerice u slučajevima pogrešnog uhićenja, za vrijeme trajanja uhićenja djelatnik policije vrijeđa osobnost žrtve, udara ga, diskriminira i na taj način ponižava te mu time, osim povrede slobode, izaziva i povredu drugih prava do kojih nije trebalo doći da se policijski djelatnik suzdržao od nedopuštenog ponašanja.⁵⁴ U takvim slučajevima oštećeni ima pravo na povećanu, odnosno dodatnu novčanu naknadu, pod uvjetom da su ispunjene posebne pretpostavke za dosudu te naknade, a to su

⁵⁰ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 49.

⁵¹ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 36.

⁵² *Administration of Justice Act 1982*, UK Public General Acts, 1982., broj c. 53.

⁵³ Markesinis; Unberath, *op. cit.* u bilj. 16, str. 50.

⁵⁴ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, London, 1997., str. 11.

izrazita incidentna i uvredljiva štetna radnja ili motiv da se izazove poniženje, povreda časti, ugleda, dostojanstva oštećene osobe te s tim povezana psihička trauma prouzročena takvim načinom, odnosno motivom počinjenja.⁵⁵

Na visinu ove naknade može utjecati ponašanje štetnika nakon počinjenja štetne radnje, primjerice, izostanak isprike kod povrede dostojanstva, dugotrajno korištenje nedopuštene prisile službene osobe, a posebno se ističe i držanje štetnika tijekom postupka naknade štete zbog nezakonitog određivanja priltvora, primjerice, daljnje optuživanje s ciljem daljnje povrede dostojanstva.⁵⁶ Još je potrebno spomenuti da tzv. *aggravated damages* nije naknada za svaki izazvani psihički poremećaj, već samo za onaj koji je dodatno nastao zbog ponašanja počinitelja, a ima kompenzacijsku svrhu, iako se ponekad navodi da sadržava i element kažnjavanja počinitelja štetne radnje.⁵⁷ Svrhu ove naknade možda najbolje ilustrira pravno shvaćanje Žalbenog suda u predmetu *Thompson v. MPC* u kojem se navodi: “[aggravated] damages can be awarded where there are aggravating features about the case which would result in the plaintiff not receiving sufficient compensation for the injury suffered if the award were restricted to a basic award and that the total sum of basic compensatory damages plus aggravated damages, should not exceed what [the jury] consider[s] is fair compensation for the injury which the plaintiff has suffered.”⁵⁸

Konačno, u engleskom pravu ponekad se dosuđuje i tzv. *exemplary damages*, koja predstavlja naknadu kojom se kažnjava počinitelja štetne radnje i daje satisfakcija oštećenoj osobi, sve sa svrhom odvraćanja, smanjenja poticaja za osvetom koji osjećaju žrtve, obeshrabrivanja počinitelja da ubuduće postupa protivno zakonu, a prema engleskom pravu ta se naknada može dosuditi samo kada postoje činjenice koje udovoljavaju pretpostavkama, *category test and the cause of action test*, a sve s ciljem kako bi se izbjeglo da građanski delikt *de facto* postane kazneno djelo.⁵⁹ Ta vrsta naknade može se dosuditi u taksativno navedenim situacijama: ako je štetu počinila službena osoba izvršne vlasti na neustavan, arbitraran i/ili okrutan način; ako počinitelj štete postupa tako da štetnom radnjom za sebe ostvari zaradu koja premašuje visinu opće naknade; te ako

---

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 12.

⁵⁷ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 18.

⁵⁸ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 19.

⁵⁹ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 53.

je zakonom takva mogućnost dosude kaznene odštete izričito propisana.⁶⁰ U pravilu ova vrsta naknade u praksi se dosuđuje u slučajevima u kojima je došlo do zlonamjernog procesuiranja bez valjane osnove, nezakonitog pritvaranja, nanošenja tjelesne ozljede napadom, klevete, smetanja posjeda ili protupravnog uplitanja u poslovanje.⁶¹ Potrebno je naglasiti da sud uvijek ima diskrecijsko pravo odbiti zahtjev za naknadu ove kaznene odštete, čak i kada su zadovoljene gore navedene pretpostavke, a sudska praksa pokazuje da će do toga u pravilu dolaziti u slučajevima u kojima je počinitelj za štetnu radnju kazнено osuđen ili u kojima štetna radnja ne predstavlja kazнено djelo ili prekršaj, ili ako je počinitelj postupao u dobroj vjeri, ili u slučaju da je štetna radnja počinjena od strane više štetnika, odnosno ako je oštećenik doprinio nastanku štete ili ako radnja štetnika nije bila isključivi uzrok štete.⁶²

5. ZAKLJUČAK

Imajući u vidu komparativni prikaz tek dijela njemačkog i engleskog odštetnog prava, može se zaključiti kako su predmet naknade neimovinske štete brojne posljedice koje se u hrvatskom odštetnom pravu ne mogu iskazati kroz kvalifikatorne okolnosti iz stavka 2. čl. 1100. ZOO/05, dakle, kroz fizičku ili psihičku bol ili strah, ali koje bi, bez ikakve sumnje, morale biti uzete u obzir prilikom procjene pravične naknade neimovinske štete na temelju st. 1. čl. 1100. ZOO/05. Riječ je, naime, o svim onim objektivnim povredama pojedinih sfera oštećenikove osobnosti, koje se nužno ne reflektiraju kao osjećaj boli ili straha, ali koje objektivno povrjeđuju oštećenikovu osobnost, poput već spomenutih povreda prava na razvoj vlastite osobnosti, ugleda, časti i dostojanstva, privatnosti, prava na izbor vlastita zanimanja rada, odnosno prava na rad, na obitelj i slično, koje mogu nastati kao daljnje posljedice povrede tijela oštećenika. U tom smislu ako bi, primjerice, tjelesnom povredom došlo ne samo do povrede tjelesnog integriteta već i do nekih daljnjih negativnih posljedica u pogledu oštećenikove osobnosti, kao što je, primjerice, povreda njegova duševnog integriteta, socijalna disfunkcionalnost, gubitak ili umanjeње izgleda za osnivanje biološke obitelji, nesposobnosti za rad u struci za koju se oštećenik školovao itd., nema

⁶⁰ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 59.

⁶¹ Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 61.

⁶² Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, *op. cit.* u bilj. 54, str. 63.

sumnje da bi naknada neimovinske štete morala adekvatno reflektirati i te daljnje povrede. Pritom, još uvijek u našem pravu donekle prisutna dilema treba li ljudsku osobnost promatrati kroz prizmu monističke ili pluralističke koncepcije, u kontekstu potrebe naknade tih daljnjih šteta, čini se sasvim irelevantnom. Bez obzira na to smatramo li sve ovdje pobrojane elemente ljudske osobnosti, poput prava na rad, prava na obiteljski život itd., zasebnim pravima osobnosti ili tek komponentama jedinstveno koncipiranog prava osobnosti, nema sumnje da se povrede na tim dobrima moraju adekvatno naknaditi.

Iz poredbenopravnog prikaza također proizlazi da vrlo često svrha naknade utječe na visinu pravične novčane naknade. U tom smislu, kao što to jasno proizlazi iz gornjeg komparativnopravnog prikaza, ali i iz naše pravne književnosti, pravična novčana naknada nema samo satisfakcijsku već i iznimno važnu kompenzacijsku i prevencijsku funkciju.⁶³ Svrha je te naknade, među ostalim, kompenzirati nastalo stanje nakon povrede tijela, stanje koje nije nužno narušeno samo smanjenjem funkcionalnosti organizma, već moguće i u nekim drugim segmentima života oštećenika. Čl. 1100. ZOO/05 u svakom slučaju upućuje sud na svrhu koja se želi postići dosudom novčane naknade, iz čega se može zaključiti da u našem pravu ne postoje nikakva ograničenja za iznošenje činjenica kojima bi se dokazivalo postojanje nekih specifičnih elemenata neimovinske štete koji, u konkretnom slučaju, proizlaze iz svrhe koja se želi postići pravičnom novčanom naknadom neimovinske štete, a koji mogu utjecati na visinu te naknade.

Kada je u pitanju povreda tijela, u hrvatskoj odštetnopravnoj praksi dominantnu ulogu igraju težina i trajanje fizičkih i duševnih boli te straha, koji se u pravilu utvrđuju provođenjem medicinskog vještačenja, i to kao postotak smanjenja životnih aktivnosti. No, budući da je ocjena smanjenja životnih aktivnosti tek jedan od elemenata povrede prava osobnosti, može se zaključiti kako je u praksi većinski zastupljeno gledište da su postotkom smanjenja životne aktivnosti obuhvaćene sve posljedice ozljeđivanja, u značajnom raskoraku s relevantnim odredbama ZOO-a, ali isto tako i u značajnom neskladu s uobičajenim tretmanom te vrste povreda prava osobnosti u drugim pravnim porecima kao, na primjer, u njemačkom i engleskom pravnom poretku, koje smo prikazali u ovom radu.

U svim onim slučajevima u kojima povreda tijela izazove štetne posljedice na nekim drugim pravno relevantnim dobrima, različitima od tijela čovjeka, a koje nije moguće iskazati kroz kvalifikatorne okolnosti iz čl. 1100. st. 2. ZOO-a,

---

⁶³ Vidi Baretić, M., *Pojam i funkcije neimovinske štete prema novom Zakonu o obveznim odnosima*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 56, posebni broj, 2006., str. 472 – 479.

hrvatsko odštetno pravo bez ikakve sumnje ne samo da dopušta već i nalaže da te štetne posljedice na drugim pravno zaštićenim neimovinskim dobrima oštećenika budu adekvatno reflektirane u pravičnoj novčanoj naknadi. To, naravno, pretpostavlja obvezu oštećenika da u postupku iznese sve one činjenice i dokaze koji upućuju na sve one okolnosti konkretnog slučaja koje mogu biti od utjecaja na obujam i visinu pravične novčane naknade. To, uostalom, sasvim jasno proizlazi iz odredbe čl. 1100. st. 1. ZOO/05, kojom je određeno da se prilikom ocjene osnovanosti zahtjeva za novčanom naknadom neimovinske štete mora voditi računa o težini povrede prava osobnosti i svim ostalim relevantnim okolnostima slučaja. Jedino na taj način bit će moguće oživotvoriti načelo potpune naknade koje, kao što je već ranije navedeno, predstavlja jedno od temeljnih načela našeg odštetnopravnog sustava.

U kontekstu navedenog, čini se da postojeći Orijentacijski kriteriji doista negativno utječu na razvoj objektivnog koncepta neimovinske štete, inauguriranog u naš pravni poredak ZOO-om iz 2005. godine, jer taj pomoćni alat, izgrađen na temelju stare, danas napuštene subjektivističke koncepcije neimovinske štete, ne sadržava instrumentarij kojim bi se adekvatno mogle "izmjeriti" sve one objektivne povrede ljudske osobnosti do kojih može doći u konkretnom slučaju. U tom smislu čini se kako je krajnje vrijeme da se za potrebe naše pravne prakse počnu izgrađivati neki novi mehanizmi za ujednačavanje visine pravične novčane naknade koji bi bili sukladni novoj, objektivnoj koncepciji neimovinske štete. Hoće li to biti neki novi orijentacijski kriteriji, doneseni od strane VSRH-a ili pak neki, za naše prilike, inovativni oblici ujednačavanja prakse nastali kao privatne inicijative, poput primjerice *Beck'sche Schmerzengeldtabelle* u Njemačkoj, manje je važno. Ono što doista jest važno da se nakon već gotovo dvadeset godina primjene ZOO/05 konačno započne s postupkom definiranja ujednačenih kriterija procjene naknade neimovinske štete koji bi bili usklađeni s objektivnom koncepcijom neimovinske štete, prihvaćene u ZOO/05.

No, i bez postojanja takvog novog mehanizma ujednačavanja visine pravične novčane naknade sudovi bi, bez ikakve sumnje, u svakom pojedinom slučaju morali posebno cijeniti svaku objektivnu povredu prava osobnosti koja je prozročena određenom štetnom radnjom, a oštećenici bi morali iznijeti sve one činjenice i podastrijeti sve one dokaze kojima će se moći utvrditi i verificirati sve objektivne povrede prava osobnosti koje su se dogodile u konkretnom slučaju, što bi, kao što je već rečeno⁶⁴, moglo u nekim slučajevima biti vrlo zahtjevno ima li se na umu da će ponekad težinu povrede osobnosti oštećenika biti moguće utvrditi tek naknadno, vještačenjem ili analizom dokaza kojima raspolaže tuženik, a koji u trenutku sastavljanja tužbe oštećeniku nisu bili dostupni.

---

⁶⁴ Vidi *supra* poglavlje 3.

Sumirajući navedeno, a imajući na umu da povreda nekog prava osobnosti (ili nekog aspekta prava osobnosti) može izazvati niz daljnjih povreda nekih drugih prava osobnosti (ili nekih drugih aspekata jedinstvenog prava osobnosti), općenito bi se moglo zaključiti da bi, bez obzira na to koliko je prava osobnosti povrijeđeno, odnosno koji su sve aspekti prava osobnosti povrijeđeni, oštećenik trebao postaviti jedinstveni tužbeni zahtjev kojim bi bile obuhvaćene sve objektivne povrede i sve subjektivne emanacije tih povreda.⁶⁵ Naravno, takav bi tužbeni zahtjev morao biti potkrijepljen činjenicama i dokazima koji ga opravdavaju. Drugim riječima, oštećenik bi morao jasno definirati sve one činjenice koje upućuju na obujam povrede njegova prava osobnosti, odnosno njegovih prava osobnosti, i ponuditi dokaze koji te činjenice potkrijepljuju. Oštećenik bi također bio dužan podastrijeti činjenice i dokaze kojima dokazuje sve subjektivne emanacije povrede njegova prava osobnosti, dakle bol i strah koji su nastali kao posljedica povrede njegova prava osobnosti. Konačno, ako oštećenik smatra da ostvarenje kompenzacijske, satisfakcijske ili preventivne funkcije mora utjecati na visinu pravične novčane naknade neimovinske štete, bio bi dužan u tužbi kvantificirati taj utjecaj te podastrijeti za to odgovarajuće činjenice i dokaze. Naravno, postavljeni tužbeni zahtjev nužno bi trebao biti sukladan trenutačno vrijedećoj objektivističkoj koncepciji neimovinske štete. Dakle, tužbom bi trebalo definirati pojedine povrede prava osobnosti te odrediti visinu pravične novčane naknade s obzirom na težinu te povrede i ostale okolnosti konkretnog slučaja, a ne kao boli i strah, dakle subjektivne emanacije tih povreda, što je vrlo često i danas slučaj, očito pod utjecajem nekad vrijedeće subjektivističke koncepcije neimovinske štete. Pritom, kao što je to ranije već navedeno, kontekst “smanjenja životnih aktivnosti” nije i ne može biti adekvatno mjerilo težine povrede različitih prava osobnosti, odnosno različitih segmenata jedinstvenog prava osobnosti.

Naravno, mogućnost adekvatnog postavljanja visine tužbenog zahtjeva koja bi reflektirala težinu povrede prava osobnosti i ostale okolnosti konkretnog slučaja, dakle u skladu s objektivističkom koncepcijom neimovinske štete, ovisi o kriterijima za određivanje visine pravične novčane naknade koji, nažalost, u ovom trenutku ne postoje, i to unatoč činjenici da je proteklo već gotovo dvadeset godina od stupanja na snagu ZOO/05. Naime, kao što je već rečeno, naša se sudska praksa prilikom definiranja visine pravične novčane naknade neimovinske štete i dalje dominantno oslanja na Orijentacijske kriterije koji su izgrađeni na temelju subjektivističke koncepcije neimovinske štete i jednostavno ne mogu biti adekvatno “mjerilo” visine pravične novčane naknade koja se

⁶⁵ Isto, čini se, Slakoper, Z., u: Gorenc, V. et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 1836. i Crnić, *op. cit.* u bilj. 3, str. 118.

odmjerava sukladno objektivističkoj koncepciji neimovinske štete. U tom smislu nije naodmet još jednom naglasiti nužnost definiranja nekih novih instrumenta ujednačavanja sudske prakse u pogledu visine pravične novčane naknade koji bi bili sukladni trenutnačno vrijedećem zakonskom uređenju odgovornosti za neimovinsku štetu.

Iz onoga što je ranije rečeno jasno proizlazi da u velikom broju slučajeva povrede prava osobnosti, a poglavito povrede tijela koja dovodi do niza posljednjih (daljnjih) povreda pojedinih prava osobnosti ili pojedinih aspekta prava osobnosti oštećenika, jednostavno neće biti moguće unaprijed precizno definirati visinu pravične novčane naknade neimovinske štete. Naime, vrlo često će za preciznije postavljanje tužbenog zahtjeva morati biti provedeno vještačenje ili će se morati konzultirati dokumentacija koja je pod kontrolom štetnika ili do koje oštećenik u trenutku postavljanja tužbe nema pristupa. U tom smislu postojeća pravila ZPP-a ili pak njihova recentna tumačenja od strane VSRH-a ne samo da u velikom broju slučajeva objektivno onemogućavaju oštećenika da ostvari potpunu naknadu, već i ne doprinose ostvarivanju načela utvrđivanja materijalne istine.⁶⁶ Stoga bi bilo potrebno ne samo preispitati u ovom radu navedene recentne stavove VSRH-a o preinačenju i povlačenju tužbe, nego i porazmisliti o češćem korištenju nekih procesnih instrumenata koji bi omogućili oštećeniku da tijekom postupka prilagodi svoj tužbeni zahtjev, sukladno rezultatima postupka. Pritom poglavito mislimo na mogućnost podizanja manifestacijske stupnjevane tužbe, predviđene u čl. 186.b st. 2. ZPP-a, čime bi se oštećeniku omogućilo da utuži svoju tražbinu pravične novčane naknade neimovinske štete čiju (konačnu) visinu još ne zna u trenutku postavljanja tužbenog zahtjeva, a koju će moći utvrditi tek na temelju rezultata izvođenja određenih dokaza koji će se izvesti tijekom postupka, odnosno koje bi tijekom postupka tuženik trebao dostaviti.

Konačno, kao što bi tužitelj u tužbi trebao iznijeti sve činjenice i dokaze koji opravdavaju visinu postavljenog tužbenog zahtjeva, tako bi i sud, dosuđujući pravičnu novčanu naknadu, morao precizno obrazložiti razloge koji opravdavaju visinu dosuđene naknade. Pritom, sudovi bi se nužno trebali oslanjati na postojeće zakonsko uređenje te precizno objasniti kako su težina povrede te ostale okolnosti slučaja, uključujući i svrhu koja se ostvaruje pravičnom novčanom naknadom, utjecali na visinu te naknade. Na taj način s vremenom bi se iskristalizirali jasni kriteriji za određivanje visine pravične novčane naknade koji bi nesumnjivo pozitivno utjecali na ujednačavanje sudske prakse u tom aspektu.

---

⁶⁶ Vidi detaljnije *supra* poglavlje 3.

LITERATURA

Knjige i članci

- Baretić, M., *Pojam i funkcije neimovinske štete prema novom Zakonu o obveznim odnosima*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 56, posebni broj, 2006., str. 461 – 500.
- Baretić, M., *Croatia*, European Tort Law Yearbook – European Tort Law 2016, vol. 6, br. 1, 2017., str. 80 – 104.
- Bradić, V.; Iveković, R.; Šebečić, B.; Vukić M., *Orijentacijske medicinske tablice za procjenu smanjenja životnih aktivnosti*, Zajednička stvarnost, Zagreb, 2013.
- Bukovac Puvača, M., *Deset godina nove koncepcije neimovinske štete*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, br. 1, 2015., str. 157 – 180.
- Crnić, I., *Utvrdjivanje iznosa novčane naknade neimovinske štete*, Organizator, Zagreb, 2013.
- Gorenc, V., u: Gorenc, V. et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Goreta, M., *Psihijatrijska vještačenja povrede duševnog integriteta kao oblika neimovinske štete*, Narodne novine, Zagreb, 2008.
- Jelušić, D., *Orijentacijski kriteriji za isplatu pravičnih novčanih naknada na osnovi pretrpljene neimovinske štete*, Pravo i porezi, br. 7-8, 2016., str. 68 – 71.
- Klarić, P., *Odštetno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1996.
- Klarić, P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Koziol, H.; Wilcox, V., *Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*, Springer Verlag, Beč, 2009.
- Law Commission, *Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages Report*, LC247, London, 1997.
- Magnus, U., *Damages for Non-Pecuniary Loss in German Contract and Tort Law*, The Chinese Journal of Comparative Law, vol. 3, br. 2, 2015., str. 289 – 307, doi: 10.1093/cjcl/cxv011
- Markesinis, B. S.; Unberath, H., *The German Law of Torts: A Comparative Treatise*, Hart Publishing, Portland, 2002.
- Palandt, O. (gl. red.), *Bürgerliches Gesetzbuch*, 62. Auflage, C. H. Beck, München, 2003.
- Slakoper, Z., u: Gorenc, V. et al., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
- Wurmnest, W.; Gömann, M., *Germany*, European Tort Law Yearbook – European Tort Law 2017, vol. 7, br. 1, 2018., str. 207 – 237.

Zečević, D.; Škavić, J.; Strinović, D., *Vještačenje u parničnom postupku*, u: Zečević, D.; Škavić, J. (ur.), *Osnove sudske medicine za pravnike*, Barbat, Zagreb, 1996.

Propisi

Hrvatska

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/21

Zakon o obveznim odnosima, Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, 29/78, 39/85, 57/89, Narodne novine 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01.

Zakon o parničnom postupku, Službeni list SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, Narodne novine 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14, 70/19.

Njemačka

Das Bürgerliche Gesetzbuch (dostupno na: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>)

Ujedinjeno Kraljevstvo

Administration of Justice Act 1982, UK Public General Acts, 1982., broj c. 53 (dostupno na: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1982/53>)

Sudske odluke

VSRH, Rev 3111/2016-2 od 25. kolovoza 2020. godine

VSRH Rev 2084/2016-3 od 30. lipnja 2020. godine

VSRH, Rev 993/2013-2 od 5. veljače 2019. godine

VSRH, Rev 724/2013-2 od 30. travnja 2019. godine

Pravno shvaćanje VSRH, broj: Su IV-148/2018.

Pravno shvaćanje VSRH, broj: Su-IV-16/2021-8.

Summary

Zvonimir Matić*

Marko Baretić**

CHALLENGES IN DEFINING PRAYER FOR RELIEF IN CASE OF PERSONALITY RIGHTS' VIOLATION CAUSED BY BODILY INJURY

Pursuant to Article 19 of the COA/05, any natural and legal person is entitled to protection of their personality rights under the conditions determined by the law, whereas the notion of personality rights includes right to life, bodily and mental health, reputation, honour, dignity, name, privacy of personal and family life, freedom, etc. The provision of Article 1046 of the COA/05 defines non-material damage as violation of personality rights, whereas the provision of Article 1100 of the COA/05 provides that in deciding on the amount of just pecuniary compensation, the court must take into account the degree and duration of physical and mental pain and fear caused by the violation, the objective of the compensation, and the fact that it should not promote aims that are not compatible with its nature and social purpose.

Even though the COA/05 introduces into our legal system the objective concept of non-material damage in the sense that only the so-called primary damage, i.e. damage that arises with the mere violation of the protected non-material goods is considered to be legally relevant non-material damage, case law demonstrates that in the process of assessing non-material damage, facts relevant in the context of the so-called subjective concept of non-material damage, i.e. the so-called secondary damage in the form of degree and duration of physical and mental pain and fear, are still relevant. The above is confirmed by the recently adopted legal position of the Civil Law Department of the Supreme Court of the Republic of Croatia of 5 March 2020 and 15 June 2020, whereby the Supreme Court of the Republic of Croatia held that the Orientational criteria and the amounts for determining the value of just pecuniary compensation for non-material damage of 29 November 2002 are still applicable, even though they were adopted in the context of the application of the subjective concept of non-material damage from Article 200 of the COA/91, thus obviously implying that Orientational criteria are suitable for application even in the context of the provisions of Articles 19, 1046 and 1100 of the COA/05.

---

* Zvonimir Matić, LL. M., Attorney at Law, Jurja Žerjavića 9, 10000 Zagreb; zvonimir@odvjetnik-matic.com;
ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7221-9077

** Marko Baretić, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; marko.baretic@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0001-8182-0315

Over time, the Orientation criteria were frequently criticised for not being harmonised with the new, objective concept of non-material damage introduced by the COA/05. The critics argued that the change in the concept of non-material damage introduced in 2005 should have been reflected in the factual and legal basis of a prayer for relief by which compensation for non-material damage is sought. The problem of incompatibility of the Orientation criteria with the objective concept of non-material damage is particularly apparent in cases where one wrongful act causes multiple violations of personality rights, or where a violation of personality rights cannot be subsumed under the provision of paragraph 2 of Article 1100 of the COA/05, because the violation of personality rights has not been manifested in physical or mental pain and fear so that Orientation criteria cannot be applied. This paper attempts to analyse how to define a prayer for relief in cases where one wrongful act causes multiple violations of personality rights, or where the violation of personality right cannot be assessed according to the provision of paragraph 2 of Article 1100 of the COA, that is when Orientation criteria cannot be applied.

Key words: personality rights, non-material damage, factual and legal basis, pecuniary compensation for non-material damage